

IDOL ANTROPOMORF ENEOLITIC DIN *SPONDYLUS* DESCOPERIT RECENT ÎN TRANSILVANIA

Rezumat

Dr. Diana-Maria Sztancs – Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă; Institutul de Cercetare și Valorificare a Patrimoniului Cultural Transilvănean în Context European; e-mail: sztdidi@yahoo.es

Dr. Corneliu Beldiman – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Istorie, București; e-mail: belcor@gmail.com

Dr. Sabin Adrian Luca – Muzeul Național Brukenthal, Sibiu; sabin.luca@brukenthalmuseum.ro

Manifestările simbolice în neo-eneoliticul Transilvaniei sunt documentate consistent prin artefactele aparținând industriei materiilor dure animale. Din acest punct de vedere, podoabele realizate din scoici au avut un rol remarcabil.

Cu această ocazie propunem o prezentare detaliată a unei piese deosebite, respectiv a unui idol antropomorf confecționat din valva scoicii *Spondylus*. Este vorba, foarte probabil, de prima semnalare a unui astfel de tip de idol pe teritoriul Transilvaniei. Piesa a fost descoperită cu ocazia cercetărilor arheologice efectuate în 2010 în binecunoscutul sit de la Tărtăria – „Gura luncii”, jud. Alba, sub conducerea prof. univ. dr. Sabin Adrian Luca, director general al Muzeului Național Brukenthal din Sibiu. Idolul este conservat, excepțional, în întregime și a fost realizat din valva integrală a scoicii *Spondylus*; el prezintă trei perforații circulare/ovale, una plasată în centru și alte două spre margini, deasupra perforației centrale, spre partea distală.

Analiza complexă a piesei a fost făcută după normele metodologice recente aplicate în studiul industriei materiilor dure animale din România, propuse de Corneliu Beldiman (Beldiman 2007); a apărut astfel oportunitatea generării unui nou cod tipologic inserat în lista deja existentă (III K1 c). În planul analizei, un loc central este ocupat de examinarea detaliată a suprafețelor în microscopie optică, demers care a permis înregistrarea cu acuratețe a urmelor produse de operațiile de modelare aplicate în diverse stadii, a urmelor de utilizare și a modificărilor taphonomice produse de-a lungul timpului.

Tipul de idol similar celui discutat este cunoscut în situri databile în eneolitic (epoca cuprului) plasate în Bazinul Carpatic, pe teritoriul României și Ungariei, dar și în alte părți ale Europei. Trebuie subliniat faptul că este atestată prezența acestui tip realizat în marmură, alte materiale litice, metal, iar varianta pe valvă de *Spondylus* este documentată pentru prima dată prin artefactul în discuție. Paralele morfologice se întâlnesc în aria culturii Bodrogkeresztúr. Ca analogii de pe teritoriul Ungariei se pot menționa descoperirile de la Ocsöd, Vésztő, Mezökövesd. Din spațiul românesc menționăm piesa de la Oradea – „Băile 1 Mai”, iar din Europa de Sud-Est pe cele de la Servia, Varna, Velké-Raškovce.

ANTHROPOMORPHIC AENEOLITHIC IDOL MADE OF *SPONDYLUS* SHELL
RECENTLY DISCOVERED IN TRANSYLVANIA

Abstract

Diana-Maria Sztancs, PhD. – “Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Social Humanistic Sciences, Department of History, Heritage, and Protestant Theology, Institute of Research and Valorisation of Cultural Heritage in European Context; e-mail: sztdidi@yahoo.es

Corneliu Beldiman, PhD. – “Dimitrie Cantemir” Christian University, Faculty of History, Bucharest, Romania; e-mail: belcor@gmail.com

Sabin Adrian Luca, PhD. – National Brukenthal Museum Sibiu;
sabin.luca@brukenthalmuseum.ro

The symbolic manifestations in the Neo-Aeneolithic of Transylvania are very well represented by the osseous materials industry. In this respect shell adornments have a remarkable importance.

With this occasion, we propose a detailed presentation of a special anthropomorphic idol made of *Spondylus* shell. This is the first identification of this type of artefact on the territory of Transylvania. It was discovered at Tărtăria – “Gura Luncii” and comes from the latest excavations (2010) led by Professor Sabin Adrian Luca (General Director of the National Brukenthal Museum of Sibiu). The idol is made from an entire *Spondylus* shell and has three circular/oval perforations. One of them is placed in the centre of the piece and the other two above this.

The analysis was done according to recent methodological framework and offered the opportunity to generate a new code to be inserted in the Beldiman 2007 Typological List (III K1 c). Regarding the methodology of analysis, the most important aspect is related to the microscopic approach. This allowed us to well observe the traces generated by the manufacturing stages, use-wear traces and taphonomic modifications on the surfaces of the piece.

This type of artefact is known from sites belonging to the Copper Age spread in the Carpathian Basin. We may quote as analogies the discoveries from Hungary (Ocsöd, Vésztő, Mezökövesd). From a morphological point of view, the piece may be compared with the Bodrogkeresztúr discoveries. In this respect, we may quote the marble idol discovered in Romania at Oradea – *Băile 1 Mai*, the ones made of gold or stone from Central and South-Eastern European areas like Serbia, Varna, Vel'ké-Raškovce.